

Jakubowska, Urszula

Przegląd badań nad historią prasy Polski Ludowej

Kwartalnik Historii Prasy Polskiej 20/4, 51-58

1981

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

URSZULA JAKUBOWSKA

PRZEGLĄD BADAŃ NAD HISTORIĄ PRASY POLSKI LUDOWEJ

Obowiązkiem historyka jest pisanie nie tylko o wydarzeniach odległych, lecz także o tych bliższych nam, niekiedy zawartych w pamięci współczesnych i stanowiących fragment życiorysów obecnych wśród nas ludzi. Dlatego też historycy prasy podjęli badania nad dziejami prasy w Polsce Ludowej, mimo że nie zawsze stać nas już teraz na szeroką i pogłębioną analizę zachodzących zjawisk. Wiele procesów w rozwoju prasy zapoczątkowanych w pierwszych latach istnienia ludowego państwa polskiego trwa bowiem nadal i trudno poddać je historycznemu wartościowaniu. Jest to na pewno jedną z przyczyn braku w naszej historiografii opracowań syntetycznych poświęconych prasie polskiej minionego trzydziestopięcioletnia. Nie znaczy to jednak, aby nie podejmowano prób naszkicowania obrazu tej prasy. Przykładem niech będzie *Współczesna prasa polska* T. Kupisa (Warszawa 1967) oraz *Prasa w PRL. Szkice historyczne* A. Słomkowskiej (Warszawa 1980). Nie zawsze w publikacjach tych dominuje tendencja do szerszych uogólnień, a przewaga opisu często występuje jako ich cecha charakterystyczna.

Możemy też zanotować pierwsze, niekiedy dyskusyjne propozycje periodyzacji dziejów prasy w Polsce Ludowej¹. Śledząc jednak inne badania prasy trzeba zauważyć, że najchętniej podejmowane są prace dotyczące pierwszych lat po wojnie. Osiągnięcie pewnego dystansu czasowego do analizowanych problemów pozwoliło na pojawienie się szeregu artykułów poświęconych prasie tego okresu². Niekiedy autorzy cofają się nawet do lat wojny i pokazują prasę niejako na pograniczu dwu epok historycznych³. Również próby pewnych zestawień ilościowych, a także ocena bazy

¹ J. Skrzypek, *Etapy rozwojowe prasy w Polsce Ludowej*, „Zeszyty Prasoznawcze”, 1964, nr 3; A. Słomkowska, *Etapy rozwoju prasy w trzydziestoleciu PRL*, [w:] *Spółeczeństwo Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej*, red. A. Czubiński, Warszawa 1977.

² J. Myśliński, *Prasa polska okresu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z 3 VII — 21 XII 1944*, „Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego” (dalej: RHCP), t. III: 1964, z. 1; M. Zawadzka, *Narodzinny prasy Polski Ludowej*, „Zeszyty Prasoznawcze”, 1964, nr 3.

³ P. Parkier, *Prasa frontowa Ludowego Wojska Polskiego w latach 1943—1945*, RHCP, t. VI: 1967, z. 1; R. Surgiewicz, *Z dziejów prasy frontowej Ludowego Wojska Polskiego 1943—1945*, „Wojskowy Przegląd Historyczny”, 1963, nr 1.

technicznej produkcji czasopiśmienniczej nie wykraczają z reguły poza pierwsze dziesięciolecie⁴. Na nim też skoncentrowano się, charakteryzując oblicze polityczne prasy. Najwięcej miejsca poświęcono przy tym prasie ruchu robotniczego, ale i tu trudno dopatrzeć się rozwiniętych badań monograficznych, a cóż dopiero ujęć syntetycznych⁵.

Nasuwa się tu jeszcze jedno spostrzeżenie. Prasa ruchu robotniczego nie zawsze sama w sobie stanowi przedmiot badań historyków, służy często do prezentacji ideologii, myśli politycznej czy propagandy określonej partii. Powstaje wówczas studium nie z historii prasy, lecz z historii myśli politycznej. Historyk stawia sobie wtedy w odniesieniu do prasy pytanie o jej udział w działalności partii politycznej. Warto podkreślić dostrzeżenie przez badaczy w takich przypadkach konieczności łączenia warsztatu historyka z warsztatem badawczym socjologa w celu uzyskania pełniejszych ustaleń i ukazania tych obszarów działalności ludzi, które przy zastosowaniu klasycznego warsztatu historyka trudno byłoby osiągnąć⁶.

Obok publikacji poświęconej prasie robotniczej odnotować wypada prace z dziejów prasy Stronnictwa Demokratycznego. Mamy tutaj do czynienia ze swoistym monopolem badawczym świetnie oddającym sytuację „na rynku” badań nad historią całej prasy Polski Ludowej. Wynika on oczywiście z faktu niepodejmowania na szerszą skalę interesującej nas tematyki przez samych historyków. W przypadku prasy wspo-

⁴ J. Jolles, *Nakłady prasy w Polsce*, „Kwartalnik Prasoznawczy”, 1957, nr 1; S. Flakówna, M. Szulczewski, *Dzienniki i tygodniki wychodzące w Polsce w latach 1951—1955*, „Biuletyn Naukowy ZBP”, 1967, nr 16; M. Kafel, *Baza techniczna produkcji czasopiśmienniczej i książkowej w okresie dziesięciolecia 1944—1954*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Warszawskiego. Prasoznawstwo”, 1956, nr 1; S. Lewandowski, *Powstanie przemysłu poligraficznego w Polsce Ludowej*, [w:] *Materiały pomocnicze do historii dziennikarstwa Polski Ludowej*, t. 9, Warszawa 1978.

⁵ J. Myśliński, *Prasa Polskiej Partii Robotniczej (1944—1948). Przegląd informacyjno-bibliograficzny*, [w:] *Materiały i studia z najnowszej historii Polski*, t. 2, Warszawa 1965; T. Głowacki, *Prasa Polskiej Partii Socjalistycznej w latach 1944—1948. Zarys bibliograficzny*, „Rocznik Biblioteki Narodowej”, t. VI: 1970; A. Słomkowska, *Prasa PPR w latach 1944—1946*, [w:] *Prasa Polski Ludowej*, Warszawa 1971; Z. Bieguszevska-Kochan, „Wola Ludu” — organ Komitetu Wojewódzkiego PPR w Poznaniu (1 kwietnia 1945 — 7 września 1947), RHCP, t. XII: 1973, z. 3; E. Stalewska, „Życie Robotnicze”. Organ Komitetu Miejskiego PPS w Radomiu 1945—1948, tamże, z. 4; A. Słomkowska, *Z badań nad problematyką prasy PPR w latach 1944—1948*, tamże, t. XIII: 1974, z. 2; F. Mołdrzyk, „Trybuna Robotnicza” w latach 1945—1948. *Problemy organizacyjne pisma*, [w:] *Materiały pomocnicze do dziejów dziennikarstwa Polski Ludowej*, Warszawa 1974, z. 3; J. Jakubowski, *Prasa Polskiej Partii Robotniczej*, tamże, Warszawa 1971, z. 1; Z. Mikulska, *Z dziejów „Sztandaru Ludu” w Lublinie 1945—1950*, „Kwartalnik Historii Prasy Polskiej” (dalej KHPP), 1977, z. 3.

⁶ S. Kuśmierski, *Propaganda polityczna Polskiej Partii Robotniczej w latach 1944—1948*, Warszawa 1976.

mnianego Stronnictwa Demokratycznego dzięki J. Centkowskiemu otrzymaliśmy już liczne drobne szkice, a także monograficzne opracowanie periodyków tego kierunku politycznego⁷. Ukazane w tym ostatnim staraniu zmierzające do zorganizowania terenowej prasy Stronnictwa przeanalizował na przykładzie „Kuriera Wielkopolskiego” Z. Kandziora⁸.

Znacznie gorzej przedstawiają się badania nad dziejami prasy ruchu ludowego. Mamy co prawda omówione miejsce i problemy samego ruchu w czasopiśmiennictwie Polski Ludowej, lecz mimo obracania się autora także w kręgu interesujących nas pism nie doszło do wyraźnego wyodrębnienia prasy tego ruchu i określenia jej specyfiki⁹. Pełnego obrazu nie dały również inne idące w tym kierunku prace¹⁰.

Polityczne oblicze prasy zaakcentowano również poprzez odjęcie od charakterystyki prasy jednego kierunku politycznego, a poddanie analizie publicystyki codziennych organów partii i stronnictw politycznych, wypowiadającej się na określony temat¹¹. Była to jednocześnie propozycja pisania o stronie ideowej prasy, widzianej jako funkcjonująca w systemie całość.

Wskazując na brak rozwiniętych badań monograficznych nie można zapominać, że ciągle jednak przybywa nowych pozycji, nie zawsze zresztą będących dziełem samych historyków. Dotyczy to niewątpliwie prasy młodzieżowej, która znalazła się w orbicie zainteresowań kilku badaczy¹². Części tej prasy, a mianowicie czasopiśmiennictwu studenckiemu poświęcono ciekawe opracowanie¹³. Nie stanowi ono syntezy, jest zbiorem szkiców i artykułów, a ich autorzy to w większości działacze studenci, czę-

⁷ J. Centkowski, *Prasa SD w Polsce Ludowej 1945—1973*, Warszawa 1976.

⁸ Z. Kandziora, „Kurier Wielkopolski” — dziennik Stronnictwa Demokratycznego 2 VII 1946 — 31 X 1950, KHPP, 1976, z. 1.

⁹ S. Giza, *Ruch ludowy w prasie Polski Ludowej*, Warszawa 1970.

¹⁰ S. Lato, *Prasa Stronnictwa Ludowego*, [w:] *Prasa Polski Ludowej*; Z. Hirsz, *Prasa stronnictw ludowych w latach 1944—1949*, [w:] *Z dziejów ruchu ludowego w PRL*, red. Z. Heminerling, Warszawa 1976.

¹¹ D. Nałęcz, *Główne polskie dzienniki lat 1944—1948 o programie demokratyzacji kulturalnej*, KHPP, 1977, z. 3.

¹² A. Paczkowski, *Prasa młodzieżowa w Polsce w latach 1944—1948*, „Pokolenia”, 1964, nr 2; J. Centkowski, R. Księżopolski, *Czołowe organy prasowe ZWM i OM TUR w latach 1944—1948*, [w:] *Materiały pomocnicze do historii dziennikarstwa Polski Ludowej*, t. 2, Warszawa 1973; J. Centkowski, „Walka Młodych” w latach 1943—1972. Szkic informacyjny, tamże, 1974, z. 3; R. Beres, „Pokolenie”. Organ Związku Młodzieży polskiej, RHCP, t. XIII: 1974, z. 3; S. Frycie, *Czasopisma dla dzieci i młodzieży okresu powojennego (1945—1970)*, KHPP, 1977, z. 3; M. Miśkowiec, „Akademik” (1945—1947). Szkic monograficzny, tamże, 1978, z. 1.

¹³ *Czasopisma studenckie w Polsce. 1945—1970*, red. K. Waśkiewicz, Warszawa 1971; *Czasopisma studenckie w Polsce. 1971—1976*, red. K. Waśkiewicz, Warszawa 1977.

sto współtwórcy opisywanych wydawnictw. Jak zaznaczył wydawca, w wyniku ich pracy otrzymaliśmy nie chłodny, obiektywny opis, ale wypowiedzi usiłujące nie tylko badać, ale i programować.

Tego rodzaju publicystyczna forma ujęcia problematyki, stojąca najczęściej na pograniczu literatury naukowej i wspomnieniowej, przy odczuwalnym braku opracowań ściśle naukowych, zasługuje na uwagę w dokonywanym tu przeglądzie badań, tym bardziej że niekiedy dotyczy istotnych zagadnień z dziejów prasy. Dotyczy to szczególnie czasopiśmiennictwa społeczno-kulturalnego, do którego poznania sama historia prasy wniosła niewiele. Duża swoboda stylu i nieukrywany subiektywizm nie przeszkodziły w powstaniu pracy, którą krytyka uznała za cenną i ważną pozycję prasoznawczą. Mowa tu o interesującej *Historii co tydzień. Szkice o tygodnikach społeczno-kulturalnych 1944—1950* K. Koźniewskiego (Warszawa 1977). Do pism tych sięgnęli także inni badacze. W wyniku ich zainteresowań powstały bądź publikacje książkowe o specjalistycznym charakterze¹⁴, bądź drobne przyczynki zawierające charakterystykę dyskusji prasowych, w tym również sporów historycznych¹⁵. Bardziej syntetycznego ujęcia doczekała się natomiast grupa pism literackich¹⁶. Zajmujący się tym problemem autorzy starali się podkreślić specyfikę analizowanych przez siebie grup czasopism. Uczynili tak również twórcy zbioru artykułów poświęconych periodykom artystycznym¹⁷. Przeważające w nim eseistyczne, impresyjne szkice często sprawiają wrażenie luźnych notatek z przeglądu roczników poszczególnych pism i niewiele mają wspólnego z naukowymi rozważaniami prasoznawczymi.

Próba przybliżenia innych grup pism są publikacje traktujące o prasie sportowej¹⁸ czy medycznej¹⁹. Interesującą pozycją dla badaczy dziejów czasopiśmiennictwa polskiego jest także praca H. Górskiej i E. Lipińskiego *Z dziejów karykatury polskiej* (Warszawa 1977), w której doprowadzono przegląd prasy satyrycznej aż po dzień dzisiejszy.

Rozpoczęto też badania nad czasopiśmiennictwem regionalnym, przy czym pierwszych monograficznych opracowań doczekała się prasa wielko-

¹⁴ Z. Zabicki, „*Kuźnica*” i jej program literacki, Kraków 1966.

¹⁵ K. Sreniowska, Rola „*Kuźnicy*” i „*Myśli Współczesnej*” w polskiej rewolucji kulturalnej w latach 1945—1948, „*Rocznik Łódzki*”, t. X: 1965; S. Bęberek, *Spory historyczne w polskiej prasie kulturalno-literackiej lat 1945—1948*, „*Dzieje Najnowsze*”, 1974, nr 2.

¹⁶ J. Wegner, *Czasopiśmiennictwo literackie lat 1945—1948*, [w:] *Prasa Polski Ludowej*, z. 4.

¹⁷ *Polskie powojenne czasopiśmiennictwo artystyczne*, red. R. Marszałek, Wrocław 1979.

¹⁸ B. Tuszyński, *Sprintem przez prasę sportową*, Warszawa 1975.

¹⁹ T. Ostrowska, *Czasopisma lekarskie wydawane przez Państwowy Zakład Wydawnictw Lekarskich*, RHCP, t. IX: 1970, z. 3.

polska²⁰, lubelska²¹ i prasa Pomorza Szczecińskiego²². Niektórzy autorzy szczególnie nacisk położyli na stronę informacyjną swych prac, inni poszli dalej, obok bibliograficznego opracowania pism danego regionu dokonując szerszej analizy swego podstawowego materiału źródłowego, co dało w rezultacie pewien wgląd w główne kierunki rozwojowe prasy badanego obszaru. Powstanie monografii książkowych poprzedziły niekiedy artykuły przyczynkarskie²³.

Wśród omówień badań nad prasą wspomnianych wyżej regionów uderza duża ilość okolicznościowych, najczęściej publicystycznych artykułów zamieszczanych w samej prasie regionalnej. Nie sposób nie przypomnieć tu wielu drobniejszych przyczynków, ukazujących, jak bardzo nikła jest nasza wiedza o powojennych dziejach polskiego czasopiśmiennictwa²⁴. To ostatnie spostrzeżenie odnosi się również do instytucji związanych z funkcjonowaniem prasy, którym nie poświęcano do tej pory zbyt dużo uwagi²⁵. Warto również podkreślić, że rocznice i jubileusze niektórych wychodzących obecnie pism, a także instytucji w różny sposób z prasą związanych stawały się okazją do nakreślenia ich historii²⁶, niekiedy zorganizowania specjalnych sesji, których plonem były książkowe edycje przedstawionych na nich referatów²⁷.

Ciekawą inicjatywą są też rocznicowe numery niektórych tytułów gazet. Przykładem, nawiązującym zresztą do istniejącej kiedyś tradycji, niech będzie wydany w 1979 r. z okazji XXXV-lecia numer „Życia War-

²⁰ J. Załubski, *Wielkopolska prasa i jej twórcy w latach 1945—1955*, Warszawa 1972.

²¹ A. L. Gzella, *Prasa lubelska 1944—1974*, Lublin 1974.

²² T. Białecki, *Prasa Pomorza Szczecińskiego w latach 1945—1975*, Szczecin 1978.

²³ T. Białecki, *Czasopiśmiennictwo polskie na Pomorzu Zachodnim w latach 1945—1949*, „Przegląd Zachodnio-Pomorski”, 1968, nr 4.

²⁴ R. Gomerski, *Powstanie i rozwój prasy wrocławskiej w latach 1944—1948*, „Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka”, 1969, nr 1; H. Zawrzykraj, *Prasa krakowska po wyzwoleniu miasta w r. 1945 (styczeń—maj)*, RHCP, t. IX: 1970 z. 4; J. Mizia, *Przyczynek do dziejów prasy we Wrocławiu w okresie pionierskim*, tamże, t. X: 1971, z. 4; W. Szajkiewicz, *Prasa wrocławska w roku 1945*, tamże, t. XII: 1973, z. 1; W. Wal, *Przegląd prasy rzeszowskiej 1944—1949*, tamże, t. XIII: 1974, z. 1.

²⁵ S. Siekierski, *Spółdzielnia wydawnicza „Czytelnik”*, „Rocznik Biblioteki Narodowej”, t. 1, 1965; J. Myśliński, *Z działalności Resortu Informacji i Propagandy PKWN w zakresie prasy i informacji prasowej*, RHCP, t. VI: 1967, z. 1; J. Centkowski, *Agencja publicystyczno-informacyjna (API)*, [w:] *Materiały pomocnicze do dziejów dziennikarstwa Polski Ludowej*, z. 1.

²⁶ M. Zawadka, *Przyczynki do historii XX-lecia. Początki PAP*, „Prasa Polska”, 1964, nr 5; [J. Gerhard], *Dwadzieścia lat Polskiej Agencji Prasowej PAP 1944—1964*, Warszawa 1965; A. Świdzińska, *20 lat „Gazety Białostockiej” 1951—1971*, Białystok 1972; *XXV lat „Głosu Szczecińskiego” 1947—1972*, red. T. Karwacki, Szczecin 1972.

²⁷ *25 lat prasy na Ziemiach Zachodnich i Północnych*, red. A. Wakar, Kraków 1972.

szawy". Tę samą rocznicę „Trybuny Robotniczej” uczczono specjalną pozycją wydawniczą, złożoną z artykułów i komunikatów poświęconych temu piśmie. Swego rodzaju księgą pamiątkową jest także praca J. Markiewicza *Dzień po dniu* (Warszawa 1970), która ukazała się na XXV-lecie bydgoskiego „Ilustrowanego Kuriera Polskiego”.

W badaniach nad historią prasy Polski Ludowej podjęto też kwestię zawodu dziennikarskiego. Pierwsi wypowiedzieli się w tej sprawie sami dziennikarze, próbując niejako samookreślić się poprzez ukazanie genezy zbiorowości dziennikarskiej w nowych, powojennych warunkach. Wiązało się to niewątpliwie z ówczesną dyskusją prasową nad nowym typem dziennikarza²⁸.

Ponownie zainteresowano się sprawą zawodu dziennikarskiego w latach sześćdziesiątych, czyniąc ten problem przedmiotem badań socjologicznych, mieszczącym się w znacznie szerszym programie badań socjologicznych nad zawodami inteligentkimi, prowadzonymi m.in. przez Instytut Filozofii i Socjologii PAN. Badaczy interesował głównie aktualny obraz środowiska dziennikarskiego, stąd nie odgrywała zasadniczej roli potrzeba dużego dystansu czasowego do analizowanego zjawiska, tak bardzo istotnego w badaniach ściśle historycznych. Taką charakterystykę zawodu w oparciu o przeprowadzone przez siebie wśród dziennikarzy wywiady i ankiety zaprezentowała w swej książce *Sytuacja społeczna dziennikarzy polskich* S. Dziecielska (Wrocław 1962).

Niekiedy socjologowie poszli dalej, podejmując próbę naszkicowania historii procesu kształtowania się zawodu dziennikarskiego w Polsce Ludowej. Sięgnęli wówczas także po materiały archiwalne i publicystyczne wypowiedzi o prasie i ludziach z nią związanych, stanowiły one jednak mimo wszystko tylko pomoc przy weryfikacji otrzymanych wcześniej wyników ankiet i wywiadów²⁹. Wystąpieniami prasowymi na temat prasy i zadań dziennikarza zainteresowali się w swych badaniach również historycy. Pierwsze w tym zakresie próby, koncentrujące się głównie na zbieraniu prezentowanych w początkowym okresie po wojnie poglądów na nowy model prasy i rolę dziennikarza, znalazły m.in. odbicie we wspomnianej już pracy A. Słomkowskiej *Prasa w PRL*. Dzięki rozwojowi biografistyki dziennikarskiej, pozwalającej przybliżyć najbardziej znane postaci ze świata dziennikarzy, stworzony został pełniejszy obraz środowiska ludzi prasy. Cenne źródła do badań nad historią prasy stanowią publikowane przez wielu z nich pamiętniki, do czego przyczynia się wydatnie działalność Zespołu Starszych Dziennikarzy przy ZG SDP. Obecnie dysponujemy już sporym zbiorem literatury wspomnieniowej dotyczącej prasy Polski Ludowej.

²⁸ M. Krzepkowski, *Dopływ nowych sił do dziennikarstwa w latach 1945—1947*, „Prasa Polska”, 1949, nr 1—2.

²⁹ T. Kupis, *Zawód dziennikarski w Polsce Ludowej*, Warszawa 1966.

Wypada w tym miejscu zwrócić uwagę na charakterystyczne zjawisko występujące w badaniach nad dziejami prasy powojennej, szczególnie wyraźnie ujawniające się właśnie przy problematyce związanej z zawodem dziennikarskim. Mowa tu o współdziałaniu w prowadzeniu tych badań historyków, socjologów i dziennikarzy. Należałoby jeszcze przypomnieć o literaturze prawniczej poświęconej środkom masowego przekazu. Prace J. Dobosz (*Procesy prasowe w Polsce w latach 1960—1975*, Kraków 1979) i B. Michalskiego (*Prawo dziennikarza do informacji*, Kraków 1974) wprowadzają nas w specyficzną tematykę prawa prasowego. Natomiast z samymi już przepisami dotyczącymi prasy w PRL zapoznali zainteresowanych M. Lityński i K. Stępińska³⁰.

W rezultacie tych wszystkich inicjatyw badawczych, do których trzeba jeszcze dodać opracowania bibliograficzne ze szczególnym podkreśleniem prac J. Halperna, J. Glenska czy S. Dzikiego³¹, możemy powiedzieć, że dzieje powojennej prasy polskiej nie są zupełnie nieznanym obszarem naszej najnowszej historii narodowej. Wskazanie zaś w tekście na występujące luki i braki w badaniach prasowych uzmysławia tylko ogrom pracy stojącej przed historykami prasy Polski Ludowej. Duże nadzieje na podejmowanie dalszych opracowań związane są z konkretnymi placówkami badawczymi, które już w tej chwili zrobiły wiele, aby badania nad prasą tego okresu wychodziły pomalą poza stadium początkowe. Należy do nich powołany w 1970 r. na Uniwersytecie Warszawskim Zespół Naukowo-Badawczy Historii Dziennikarstwa Polski Ludowej, zajmujący się gromadzeniem wspomnień i relacji dziennikarskich. Pierwsze wyniki badań zespołu opublikowane zostały we wspomnianej serii zeszytów pod zbiorowym tytułem „Prasa Polski Ludowej” oraz w *Materiałach pomocniczych do historii dziennikarstwa Polski Ludowej* z lat 1971—1978. Wśród różnego typu prac powstających w ramach jego działalności większość stanowią prace magisterskie i doktorskie.

Wcześniej, bo już w latach sześćdziesiątych, badania nad prasą Polski Ludowej podjęła Pracownia Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego IBL PAN. Wiele interesujących prac przyczynkarskich na ten temat ukazało się na łamach wydawanego przez nią „Rocznika Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego”, a od 1976 r. „Kwartalnika Historii Prasy Polskiej”.

Dla historyka dużą wartość posiadają również, prezentowane głównie w „Zeszytach Prasoznawczych”, badania Ośrodka Badań Prasoznawczych, dotyczące np. czytelnictwa i recepcji prasy w aktualnej sytuacji. Stają się one w miarę upływu czasu ważnym źródłem informacji, umożliwiającą

³⁰ M. Lityński, K. Stępińska, *Prawo o prasie. Zbiór przepisów dotyczących prasy w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej*, Kraków 1966.

³¹ *Materiały do bibliografii dziennikarstwa i prasy w Polsce w latach 1944—1954*, red. J. Halpern, Warszawa 1957; J. Glensk, *Bibliografia opracowań prasy śląskiej*, t. 2: 1945—1975, Opole 1976; *Polska bibliografia adnotowana wiedzy o środkach masowego komunikowania*, red. S. Dzik [za lata 1965—1978], Kraków 1966—1979.

cym historykowi w oparciu o inne jeszcze materiały źródłowe analizowane już z pewnym dystansem czasowym niektórych zjawisk prasowych. Oprócz studiów wynikających z bieżących potrzeb zespołów redakcyjnych, kształtujących, a właściwie dążących do świadomego i przemyślanego kształtowania określonego modelu pisma, w „Zeszytach Prasoznawczych” ukazują się także prace z historii prasy.

Powyższy przegląd badań nad dziejami prasy Polski Ludowej nie wyczerpuje z pewnością wszystkich podejmowanych kroków badawczych w tym zakresie. Nie leżało to zresztą w zamiarze autorki, której chodziło głównie o ukazanie dominującej tematyki w owych badaniach, ich kierunków, o zasygnalizowanie istniejących luk badawczych i bardziej lub mniej udanych prób ich wypełnienia.